

Divadelní spolek Vlastenecká omladina Vídeň a Divadelní spolek bří Mrštíků Boleradice

ŠUMAŘ NA STŘEŠE

muzikál podle povídek Šoloma Alejchema

režie: Viktor Vaďura a Kateřina Andrejsová

Premiéra 17. 11. 2012 ve Vídni

ŠUMAŘ NA STŘEŠE

ŠUMAŘ NA STŘEŠE

Muzikál podle povídek Šoloma ALEJCHEMA napsal Joseph STEIN

Hudba:	Jerry BOCK
Texty písní:	Sheldon HARNICK
Režie:	Viktor Vaďura a Kateřina Andrejsová
Hudební a pěvecká příprava:	Lenka Bartolšicová, Jana Bělochová
Houslová sóla:	Dalibor Petráš
Choreografie:	Erika Mrskosová
Kostýmy:	Jiřina Rozehnalová, Petra Kalousková
Kulisy:	Zdenek Homolka, Viktor Vaďura
Grafická úprava:	Adam Klimovič
Inspicent:	Eva Maršovská, Veronika Peroutková, Leona Falbová
Nápověda:	Marie Maurerová
Osvětlení/zvuk/technika:	Michal Vlasák, Vladimír Salot, Viktor Vaďura jun.

Osoby a obsazení

Tovje
Golda
Cajtl
Hodl
Chava
Šprince
Bielka

Zbyněk Háder
Anna Vaďurová
Alžběta Forgačová
Kateřina Andrejsová
Jana Bělochová
Gabriela Háderová
Kristýna Suffolková

Osoby a obsazení

Jente

Rabín

Motl

Perčik

Lajzr Volf

Mordche

Avram

Nahum

Bába Cajtl

Mendl

Strážník

Fed'ka

Saša

Šumař

Tanečníci

Jindra Morizová

Jiří Hakl

Marek Straka

Juraj Háder

Vlastislav Janča

Venan Malý

Martin Horák

Zdenek Homolka

Dana Šulová

Daniel Mazanik

Petr Kubát

Jiří Dopita

Vladimír Stejskal

Dalibor Petráš

členové taneční složky FS

Demižón Strážnice

Jiří Rybecký, Michal Adamec,

Vojtěch Berčík, Lukáš Blata,

Pavel Fojtík, Vilém Gavlík,

Petr Klásek, Tomáš Kolomazník,

Milan Obrtlík, Luděk Smola

Šumař na střeše

Světová premiéra muzikálu Josepha Steina, Jerryho Bocka a Sheldona Harnicka se konala 22. září 1964 v newyorském divadle Imperial na Broadwayi. Inscenace režírovaná Jeromy Robbinsem, v hlavní roli Tovjeho se představil Zero Mostelem, se dočkala rekordního počtu 3242 repríz.

Filmového ztvárnění (1971) se zhostil Norman Jewison a v titulní roli exceloval izraelský herec Chaim Topol, který stejnou roli ztvárnil již v londýnské divadelní verzi této hry. Česká premiéra se odehrála 21. února 1968 v Národním divadle v Praze v režii Václava Špidly, v hlavní roli s Ladislavem Peškem.

Muzikál vznikl na motivy povídek klasika literatury psané jidiš, Šoloma Alejchema (vlastním jménem Šolom Jakov Rabinovič; pseudonym znamená „mír s tebou“). Na první pohled podivný název muzikálu je inspirován dílem dalšího ruského Žida, surrealistického malíře Marca Chagalla, jehož slavné obrazy židovských houslistů (obzvláště Zelený houslista) odrážejí jejich zásadní význam v kultuře východoevropských Židů.

ANATEVKA (FIDDLER ON THE ROOF)

Anatevka ist ein Musical nach dem jiddischen Roman „Tewje, der Milchmann“ von Scholem Alejchem. Der englische Originaltitel stammt von Marc Chagalls Bild Fiddler on the Roof. Die Uraufführung fand am 22. September 1964 im Imperial Theatre am New Yorker Broadway statt und es wurde ein Rekord von 3242 Wiederholungen erzielt!

Die Geschichte spielt im Russischen Reich, im ukrainischen Dörfchen Anatevka, in der vorrevolutionären Zeit um 1905.

Im Dorf lebt eine jüdische Gemeinschaft, die großen Wert auf die Tradition legt. Der Milchmann Tovje lebt mit seiner Frau Golda und seinen Töchtern in Armut. Trotz drohender Pogrome im zaristischen Russland bewahrt Tovje seinen Lebensmut und seinen Humor. In liebevollen Bildern hält er melancholisch humorvoll Zwiesprache mit Gott.

Das Musical vermittelt in einer Mischung von Lebensfreude und Lebensangst, von Vertrauen auf Gott und auf die eigene Kraft, von Geborgensein in der Gemeinschaft und der immer wieder notwendigen Toleranz, die ständige Zerrissenheit des Menschen.

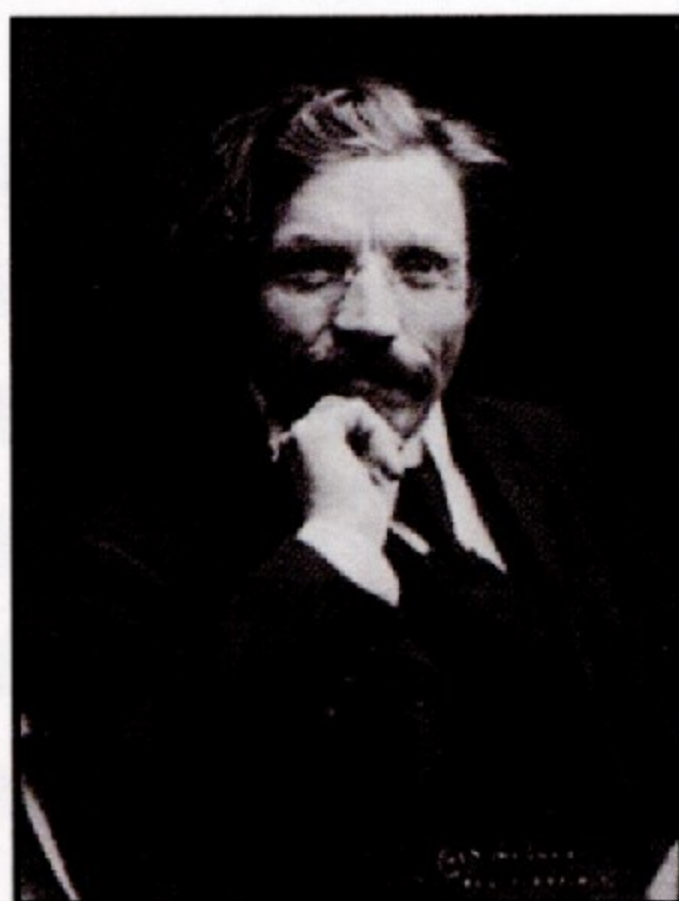

Ladislav Pešek jako Tovje v pražském provedení Šumaře na střeše v Národním divadle (1968)

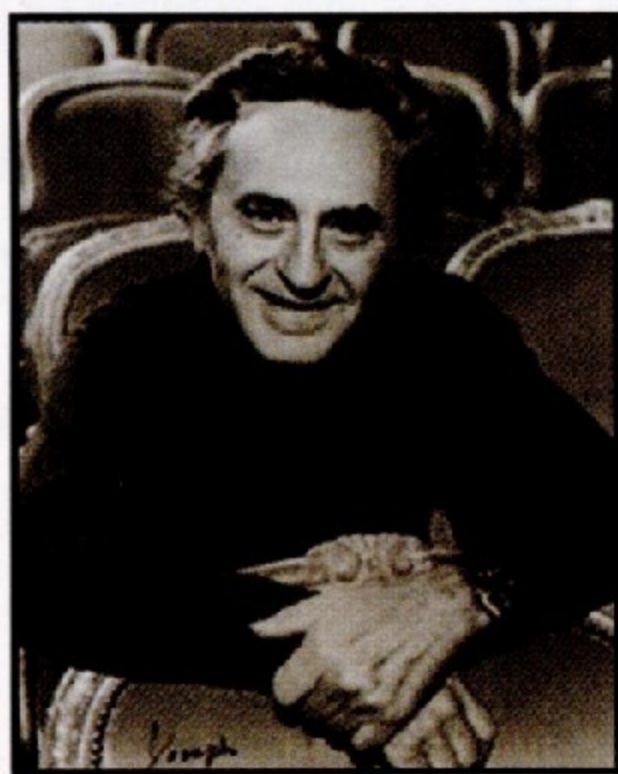
Ve filmovém muzikálu z roku 1971 vytvořil ústřední postavu Tovjeho izraelský herec Chaim Topol.

Šolom Alejchem

židovský spisovatel, se kterým jsou spojeny počátky americké židovské literatury. Patří k velkým klasikům literatury psané v jazyce jidiš. Narodil se r.1859 v Perejaslavi poblíž Kyjeva ve zchudlé měšťanské rodině. Vystudoval tradiční židovskou školu cheder, stal se rabínem a pod pseudonymem Šolom Alejchem se věnoval literatuře. Po celoruských protižidovských pogromech v roce 1905 přesídlil s celou rodinou do USA. Již za svého života se Alejchem stal velmi populárním autorem díky svým povídkám, románům a divadelním hrám, ve kterých smutným a moudrým humorem zobrazoval život prostých Židů na Ukrajině. Světově proslulým se však stal až po anglickém vydání povídkové knihy *Tovje vdává dcery*. Vyprávění o radostech a strastech rodiny zbožného, ale velmi chudého mlékaře Tovjeho, se stalo inspirací pro vytvoření slavného muzikálu *Šumař na střeše*. V roce 1971 byla filmová adaptace muzikálu (režie N. Jewison) oceněna hned třemi Oscary - za kameru, hudbu a zvuk.

Joseph Stein

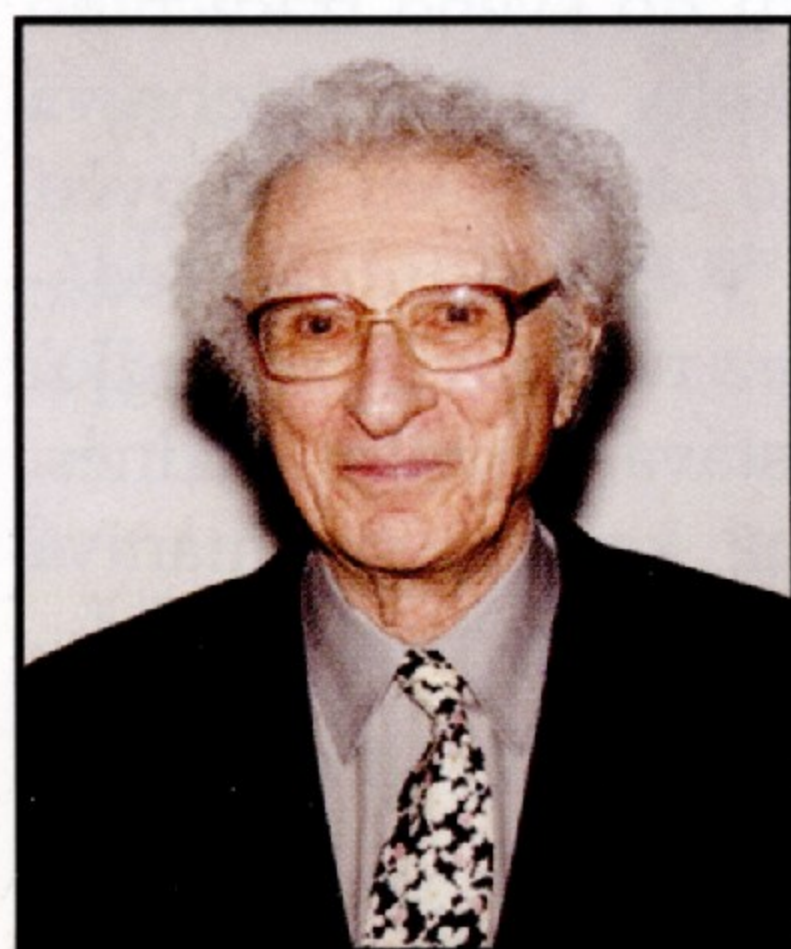
(30. května 1912 - 24.říjen 2010) americký dramatik, který se proslavil zejména díky muzikálům *Šumař na střeše* a *Řek Zorba*, se narodil v New Yorku v rodině polských židovských emigrantů. Na Broadwayi Stein debutuje v roce 1948 a jeho hry se tu hrají dodnes. Jeho největším životním úspěchem je ale dramatizace židovských povídek pro muzikál *Šumař na střeše* z roku 1964. Tento muzikál získal celou řadu prestižních ocenění a Stein později napsal i scénář k jeho filmové adaptaci. Joseph Stein zemřel v roce 2010 ve věku 98 let.

Jerry Bock

(23. listopadu 1928 - 03.11.2010) americký hudební a divadelní skladatel, který se narodil v New Havenu v Connecticutu. Vystudoval hru na klavír na University of Wisconsin a chvíli se živil psaním hudby k televizním revuím. Na Broadwayi debutuje v roce 1955 a krátce poté se setkává s textařem Sheldon Harnick, s kterým vytvořil úspěšnou autorskou dvojici. Přestože jejich první hra Body Beautiful ještě nedokázala okouzlit přísnou kritiku, pokračovali společně dál a výsledkem byla celá řada ocenění za nejlepší muzikálovou hudbu. Naposledy se Jerry Bock představil na veřejnosti při pohřbu dramatika muzikálu Šumař na střeše Josepha Steina pouhých 10 dnů před svou vlastní smrtí.

Sheldon Harnick

(narozen 30 dubna 1924) americký textař, který se proslavil jako spoluautor muzikálového hitu Šumař na střeše. Harnick začal svou kariéru v Chicagu psaním hudby a textů ke komickým výstupům v hudebních revuiích. Po přestěhování do New Yorku vytvořil se skladatelem Jerry Bockem pravděpodobně nejdůležitější muzikálové partnerství 60. let dvacátého století. Jejich Šumař na střeše (1964) se stal jedním z nejúspěšnějších broadwayských muzikálů v celé historii.

Šumař je o hledání hranic

Děj, místy dojemný až smutný, ale také úsměvný a vypovídající o základních lidských vlastnostech, se odehrává v židovské obci na území carského Ruska na počátku 20. století. Hlavní postava, mlékař Tovje, diváky hned na začátku vtahuje do děje vysvětlením, jak důležité je pro jeho národ dodržování dávných tradic. Sám se ovšem již brzy bude muset potýkat s problémem, že pro jeho vlastní dcery je mnohem důležitější hlas srdce než posvátné tradice.

V. Janča (Lajzr Volf) a Z. Háder (Tovje) v inscenaci Šumař na střeše. (Vídeň 2012)

Jana Bělochová, Alžběta Forgačová a Kateřina Andrejsová jako Tovjeho dcery Chava, Cajtl a Hodl. (Vídeň 2012)

Muzikál vtipnou formou vypráví, jak ortodoxní židovská obec prožívá a nese pronikání moderních vlivů do svého tradičního způsobu života. Ačkoliv se hra odehrává na začátku minulého století, její výpověď o důležitosti tradice v životě lidí a hledání hranic, které ji bez neblahých následků dovolí překročit, zůstává aktuální dodnes. Za srdce pak chytne krásná, podmanivá hudba.

Anatěvka

Co opouštíme? Nic tak moc
Jenom Anatěvku

Anatěvka, Anatěvka
Blátivá, hladová Anatěvka ...
Kde voní šábes jak ten náš?

Anatěvka, Anatěvka
Svéhlavá, hádavá Anatěvka ...
Seš doma, každýho tu znáš!

Věčně bloudit světem, chodit sem a tam
Hledat tváře, které zdávna znám – ty z Ana-
těvky ...

Můj domov je Anatěvka
Zkoušená, zkroušená Anatěvka ...
Ten konec světa, světa kraj a ráj ...

*Jana Bělochová (Chava) měla ve
vídeňském nastudování Šumaře na
střeše na starosti pěveckou přípravu.
(Vídeň 2012)*

Židovská svatba

Židovská svatba je jedním z životních rituálů Židů. Probíhá podle přesně stanovených zásad, které vycházejí z biblických tradic. Svatbou uzavřou muž se ženou smlouvu o společném soužití, zplození a vychovávání potomků. Naplňuje se tak ideál, protože judaismus považuje manželství za jediný správný stav pro muže i ženu. Na rozdíl od křesťanství lze v judaismu manželství zrušit rozvodem. Židovská svatba není pouze jedním aktem, ale sestává ze dvou částí – zasnuby a sňatek. Původně se konaly tyto dva obřady odděleně, ve středověku však byly obě části spojeny a doplněny o některé prvky, takže se dnes obřad koná v jeden den.

Je zvykem, že před svatbou se snoubenci týden nestýkají, to proto, aby se na sebe ještě více těšili. Velmi důležité je připravení smlouvy, zvané ketuba, která obsahuje především slib manžela, že se bude ke své ženě chovat, jak se sluší, a nikdy ji nenechá nezaopatřenou. V evropských městech je zvykem, že se svatební obřad odehrává v synagoze. Podle původní tisícileté tradice se má svatba konat pod širým nebem.

Po „úvodním“ obřadu, kdy se hlava nevěsty pokrývá závojem, jsou ženich s nevěstou odvedeni pod svatební baldachýn. Ten stojí na čtyřech tyčích, které někdy drží čtyři přátelé ženicha a znázorňuje budoucí domov manželů. Nejdříve tančící a zpívající průvod přátel a svatebních hostů přivede ženicha k nevěstě. Když si ověřil, že je to ta, kterou zvolil (aby nedošlo k tomu, že by mu byla „podstrčena“ jiná, jako se to stalo v případě Jákoba), zakryje ženich nevěstě závojem tvář a ona vysloví modlitbu, ve které vyjadřuje přání dobrého vztahu se svým budoucím manželem. Poté je ženich průvodem mužů doprovázen k obřadníkovi pod baldachýn a vyčkává příchodu žen s nevěstou. Matka ženicha a matka nevěsty přivedou nevěstu k ženichovi a ta sedmerým obejitím muže pod baldachýnem zahajuje první část svatebního obřadu. Po požehnání nad vínem se snoubenci napijí z poháru. Vlastní „zasvěcení“ provede ženich, který navlékne nevěstě prsten na ukazováček pravé ruky a pronese: „Budiž mi zasvěcena tímto prstenem podle zákona Mojžíše a Izraele“. V této chvíli je sňatek uzavřen.

Předěl mezi zasnubami a sňatkem tvoří předčítání svatební smlouvy. Ženich se zavazuje, že se bude o nevěstu řádně starat a v případě rozluky jí vyplatí dohodnutou sumu peněz, ze které může žít nejméně jeden rok od rozluky.

Potom se vystřídají ženichem vybraní muži vyslovením sedmi požehnání nad pohárem vína. Na závěr je zvykem rozšlápnout sklenici, aby se připomnělo zboření chrámu v Jeruzalémě a skutečnost, že prožívané štěstí kalí tento smutek. Skleničku ženich rozdupne nohou a všichni přítomní zvolají „Mazal tov!“, což znamená přeneseně „hodně štěstí“. Nyní se novomanželé vzdálí do oddělené místnosti s připraveným občerstvením, kde spolu po nějakou dobu nerušeně setrvají.

Poté se opět připojí ke svatebním hostům a následuje hostina, předávání darů a svatební veselí, které je často provázené tancem a hudbou. Bývá zvykem, že během tanců při svatebním veselí jsou oba novomanželé vyzvednutí na židlích nad hlavy ostatních a tak jsou připodobňováni ke králi a královně. Po modlitbě na závěr hostiny se vysloví sedmero požehnání. Svatební veselí trvá sedm dní a nocí.

Židovská svatba na obraze Jozefa Israëlse z roku 1903

Motlitba

Ochraňuj vás Bůh, požehnej vám
Před hanbou vás chraň jako štít
Kéž Bůh sílu dá nám zaslíbenou zemi zřít
Bud'te též jak Rút, jako Ester
Kéž vás nepotká lež a hřích
Pane vyslyš nás a ostříhej nás činů zlých

Bůh vám žehnej a lásku vám dej
Ochraňuj vás Bůh vysoko v nebesích
Bůh vám žehnej a štěstí vám přej
Kéž vám Bůh dá muže – útěchu dnů zlých

Kéž vás vede Bůh po cestách svých
Kéž zaslechnem v tísní Tvůj hlas
Pane, vyslyš nás, dej radost nám a mír
A neopouštěj nás Ámen.

Malý „židovský“ slovníček

Baldachýn	nebo také nebesa je původně pevný látkový závěs, později dřevěná nebo kamenná stříška nad trůnem, oltářem, lůžkem apod.
Jarmulka	„čepička“ - židovská pokrývka hlavy.
Kopějka	drobná ruská mince.
Košér	slovo „košer“ pochází z hebrejštiny a znamená vhodný, rituálně čistý.
L'Chaim!	výraz radosti, tradiční přípitek „K životu!“ (adekv. k našemu „Na zdraví!“).
Mazltov!	blahopřání pocházející z hebrejštiny s překladem „Hodně štěstí!“ ; doslovně to ovšem znamená „dobré souhvězdí.“
Mišpoche	rodina.
Pogrom	v původním významu označovali rasové nepokoje zaměřené proti Židům, ke kterým docházelo často s vládní podporou většinou v Rusku a východní Evropě.
Rabín	je vysokou náboženskou autoritou v judaismu. Obecně tento pojem znamená „učitel“.
Reb	uctivé oslovení, „pane“.
Synagoga	židovská modlitebna, sloužící kromě místa pro bohoslužebná setkání i jako místo setkání společenských nebo náboženského studia.
Šábes (Šabat)	sobota, posvátný den Židů, kdy je zakázáno pracovat; začíná v pátek při západu slunce a končí v sobotu večer s příchodem tmy.
Šalom	„mír“/„pokoj“, používá se jako formule pozdravu, označuje ve Starém zákoně nejen nepřítomnost války, ale i stav blaha, ve kterém se nachází člověk i příroda.
Šalom alejchem	pozdrav znamenající „Pokoj s tebou“.
Talit	modlitební šál.

„Dva je víc než jeden,“

říká jedno známé přísloví. Možná právě proto jsou pod novou inscenací vídeňského divadelního spolku VOmladina Šumař na střeše podepsáni hned dva režiséři. Zatímco pro Viktora Vaďuru to je, po předloňském uvedení muzikálu My Fair Lady, už druhé představení v této roli, pro Kateřinu Andrejsovou je to režijní debut.

„Začalo to už v našich českých tanečních ve Vídni, kde mi Katka pomáhala v případě potřeby jako asistentka,“ vysvětluje vznik nové režijní dvojice Viktor Vaďura. „**Před dvěma lety při plánování muzikálu My Fair Lady bylo od prvopočátku jasné, že Elizu u nás může hrát jen ona. A tady se také ukázalo, že je velmi pečlivá a má všechny předpoklady stát se asistentkou režie,**“ usmívá se věčně dobře naladěný Viktor Vaďura. „**Mě to bavilo natolik, že jsem z další spolupráce neměla žádné obavy, spíš**

Kateřina Andrejsová, Viktor Vaďura a Zbyněk Háder při premiéře My Fair Lady. (Vídeň 2010)

naopak. S Viktorem si rozumíme a několikrát denně si voláme o věcech, které se muzikálu týkají a na které je nutné myslet,“ pochvaluje si vzájemnou spolupráci Kateřina Andrejsová.

Šumař na střeše se na ochotnické scéně moc často nevidí. Spíše je to výjimka, že po tak náročné hře neprofesionální soubory sáhnou. Proč tedy právě tento muzikál?

K.Andrejsová: Šumaře si vybral Viktor sám. Já o něm do té doby jen slyšela. Když jsem ale měla možnost vidět ho v divadle Na Fidlo-

V hlavních rolích inscenace Šumaře na střeše v divadle Na Fidlovačce podali okouzující výkon Tomáš Töpfer a Eliška Balzerová

mít ty správné herce pro náročné role. A ty my máme díky spolupráci s divadelním spolkem Boleradice zaručené. Teď k tomu ještě přibyli skvělí tanečníci ze Strážnice. Takže máme pocit, že ve Vídni „uzrál čas“.

Jak probíhala vaše spolupráce při nejen režijních, ale i organizačních přípravách tak těžkého kusu?

K. Andrejsová: Naše spolupráce probíhala báječně. Někdy jsme se sice v názorech lišili, ale vždy jsme se domluvili.

V. Vadůra: Spolupráce byla a je i přes různé problémy výborná. Bylo by nepřirozené, kdybychom byli ve všech bodech stejného mínění. Vždycky však vítězí respekt a vzájemné sympatie.

vačce v Praze, ihned jsem jeho nadšení porozuměla a těšila se, že i my budeme moci tento krásný příběh zahrát našemu vídeňskému publiku.

V. Vadůra: „Šumař na střeše“, ve Vídni znám spíše jako „Anatevka“, mě vždycky fascinoval svou nadčasovou výpovědí o vztazích mezi lidmi a konfliktech mezi mladou a starší generací. To všechno na základě židovské víry a událostí, které se odehrály před více než sto lety! Korunu tomu příběhu dodává nádherná hudba. Největším problémem je vždycky

Muzikál patří mezi nejsložitější divadelní útvary. Zvládnout náročné úpravy hudby, textu, choreografie nebo aranžmá jednotlivých výstupů, často s velkým hereckým obsazením to není jednoduchá záležitost. Museli jste při nacvičování „Šumaře na střeše“ řešit nějaké pro Vás úplně nové věci, s kterými jste se v minulosti nesetkali?

K.Andrejsová: Když porovnáám My Fair Lady a Šumaře na střeše, tak jsem měla obavy ze sborových písní, kterých je tu hodně a jsou náročné. Museli jsme kombinovat termíny zkoušek s možnostmi našich herců tak, aby se ve svém projevu nakonec všichni cítili jistě. Nicméně jsem přesvědčena o tom, že se nám to povedlo a přála bych si, aby to tak během představení cítili i diváci. Děkuji všem, kteří se na muzikálu jakkoli podílí!

V. Vad'ura: Řešit nové věci mě vždy bavilo a je mi to výzvou. Když srovnáme muzikál My Fair Lady, tak nám u Šumaře na střeše nepomáhají ani bohaté kostýmy, ani zajímavá a proměnlivá scéna. O to více je zapotřebí věrohodně a procítěně předat divákovi příběh. Já přeji našim hercům, aby se jim to podařilo.

Tradice

Kdo den co den jen živobyť shání
Pro ženu a děti Šabat řádně svěťí?
A kdo musí dbát aby v domě vlád
Jak velí tradice a řád?

Otcové tradice!

Kdo se musí řádně starat o ten dům
Náš chudičkej a košer dům
K rodině být přísná, vlídná k sousedům
Když táta měří podle bible svět

Jen matky ... tradice!

Kdo musí v hlavě počty mít
Odmala v krámě dřít
A nevěstu, co najdou mu
Si vzít ... a basta?!

Synové tradice!

A kdo zas musí znát
Prát, vařit, peří drát
A toho mít jen ráda
Koho má táta rád?

Jen dcery tradice!

VOmladina

Divadelní spolek Vlastenecká omladina byl založen ve Vídni v roce 1885 Čechy, kteří přišli do metropole tehdejší Rakousko-uherské monarchie za prací a našli zde nový domov. Na své kořeny však nezapomněli a lásku k vlasti si dokonce dali i do názvu, který spolek nese dodnes.

Soubor si samozřejmě prožil doby rozkvětu i útlumu, v posledních letech se mu však daří velmi dobře. Po úspěšném uvedení muzikálu „My Fair Lady“ před dvěma lety se VOmladina loni pustila do francouzské komedie „Brouk v hlavě“ a letos na jaře do divadelní adaptace filmu „Světáci“. Spolek ale není aktivní jen v oblasti divadelní – provozuje také české taneční kurzy, nedělní Čaje o páté a ve spolupráci s vídeňským Sokolem též maškarní ples a mikulášskou zábavu.

VOmladina začala před několika lety úzce spolupracovat s Divadelním spolkem bratří Mrštíků Boleradice. V „Šumaři na střeše“ účinkují hned čtyři jeho členové včetně houslisty, který je „vypůjčený“ z Cimbálové muziky Primáš.

A ještě další spolupráce bylo zapotřebí, aby se ve Vídni tento muzikál mohl nastudovat. Jsou

to mladí tanečníci z folklórní skupiny Demizón ze Strážnice, kteří mají tanec přímo v krvi.

Pro VOmladinu znamená spolupráce se soubory z České republiky nebývalý rozkvět a nabízí nové možnosti. I proto jsme s chutí a nadšením začali studovat představení se silným příběhem, ve kterém se hluboká duchovní poselství mistrně snoubí s laskavým humorem.

Muzikál My Fair Lady patří mezi nejúspěšnější inscenace vídeňské VOmladiny v jeho více jak stoleté historii.

Děkujeme sponzorům a příznivcům:

MIT FREUNDLICHER
UNTERSTÜTZUNG DES
BUNDESKANZLERAMTES

Ministerstvo zahraničních věcí ČR

Národní divadlo Brno

České srdce ústředí

Školský spolek Komenský

Hotel Post

Immobilien CONDENDA, Hr. Thomas Hajek

Tel. 0664 91 38 606, hajek@condenda.at

Mediální podpora:

VÍDEŇSKÉ SVOBODNÉ LISTY

Česká&Slovenská Vídeň DNES

KLUB

D-D reklamní agentura Hustopeče

www.omladina.at

www.boleradice-divadlo.cz